

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Made Rastas
Made.Rastas@confido.ee

Teie 16.07.2024

Meie 26.09.2024 nr 2.2-9/24/1856-4

Vastus selgitustaotlusele

Andmekaitse Inspeksioon (AKI) sai Teie pöördumise seoses eriliigiliste isikuandmete töötlemisega nõusoleku alusel.

Kõigipealt vabandab AKI vastusega viivitamise pärast, mis on tingitud asutuse suurest töökoormusest.

AKI esitab oma seisukoha Teie selgitustaotluses esitatud küsimuste kaupa.

1. Kas PPA saab tervishoiuteenuse osutajalt isikuandmete, sh eriliigiliste isikuandmete küsimisel tugineda õigusliku alusena andmesubjekti nõusolekule?

Terviseandmete kui eriliiki isikuandmete (vt isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) art 9 lg 1) töötlemine on seotud mitmete erinevate piirangutega ning need võivad kriminaalmenetluse läbiviimist raskendada. Eriliigiliste isikuandmete avaldamine on lubatud ainult IKÜM art 9 lg-s 2 toodud asjaolude esinemisel, sh andmesubjekti (patsiendi) selgesõnalise nõusoleku alusel. AKI hinnangul on kõige olulisem siinkohalt mõista kõigipealt seda, et isikuandmete avaldamisel vastutab seadusliku aluse olemasolu eest isikuandmete avaldaja (antud juhul tervishoiuteenuse osutaja), mitte küsija (PPA). Seega just tervishoiuteenuse osutaja kohustuseks on tagada isikuandmete töötlemise (sh avaldamise) kõikide eelduste täitmise.

Nagu Riigikohus on selgitustaotluses viidatud lahendi nr 1-20-5071 p-s 24 leidnud, kuulub nõusolek oma terviseandmete avaldamiseks patsiendi autonoomia hulka. Seega ei saa välistada võimalust, et patsient võib anda konfidentsiaalsuskohustust tühistava nõusoleku oma terviseandmete kolmandatele isikutele (antud juhul PPA-le) avaldamiseks. Seejuures on kohus rõhutanud, et just tervishoiuteenuse osutaja kohustuseks on selgitada patsiendile arusaadaval ja lihtsal kujul andmete avaldamise ulatust (st millised konkreetset terviseandmed), eesmäärke (sh kellele andmed avaldatakse) ning tagajärgi, tagades nii, et nõusolek on antud kõiki asjaolusid arvestades (teavitatud nõusolek).

IKÜM art 7 lg 1 näeb ette, et kui töötlemine põhineb nõusolekul, peab vastutaval töötlejal olema võimalik tõendada, et andmesubjekt on nõustunud oma isikuandmete töötlemisega. Seega konfidentsiaalsuskohustusega kaetud isikuandmete (sh terviseandmete) avaldamine patsiendi selgesõnalisel nõusolekul eeldab, et isikuandmete avaldaja (tervishoiuteenuse osutaja) on ise veendunud, et patsiendi nõusolek vastab IKÜM nõuetele ehk on vabatahtlik, konkreetne, teadlik ning üheselt mõistetav (vt IKÜM preambuli p 32 ja art 4 p 11). Juhul, kui tervishoiuteenuse osutajale esitatakse patsiendi nõusolek kolmanda isiku poolt, puudub tervishoiuteenuse osutajal

võimalus kontrollida (ning vajaduse korral ka tõendada) ülal viidatud põhimõtete järgimist nõusoleku võtmisel.

2. Kas PPA poolt õigusliku alusena nõusolekule tuginemise käsitlus isikuandmete, sh eriliigiliste isikuandmete saamiseks sõltub sellest, kas andmesubjekt, kes nõusolekut annab on kahtlustatav või kannatanu?

AKI hinnangul sõltub isikuandmete avaldamiseks antud nõusoleku kehtivus mitte sellest, kas tegemist on kannatanu või kahtlustatavaga, vaid sellest, kas nõusoleku andmisel on järgitud kõik IKÜM-ist tulenevad põhimõtted.

Nii kannatanu kui ka kahtlustatava õigused on kriminaalmenetlusega oluliselt puudutatud ning mõlemal juhul võivad kaasneda nõusolekut andmata jätmisega kahjulikud tagajärjed. Olete selgitustaotluses õigesti leidnud, et kriminaalmenetluse osaleja PPA-le antud nõusoleku vabatahtlikkus on väga küsitav.

3. Juhul, kui Andmekaitse Inspektsiooni hinnang on, et nõusoleku alusel ei ole võimalik PPA-le andmeid väljastada ning see tuleneb vabatahtlikkuse nõude rikkumisest, siis kas juhul, kui andmesubjekt kinnitab nõusolekus selgesõnaliselt, et ta annab kõnealuse nõusoleku vabatahtlikult, on nõusolekule tuginemine siiski võimalik?

Tulenevalt sellest, et isikuandmete avaldamise eest vastutab isikuandmete avaldaja, on ka tema kohustuseks kontrollida isikuandmete töötlemise seaduslikkuse kriteeriumite täitmist (st nõusoleku kehtivust).

AKI on seisukohal, et nõusoleku teadlikkuse ja vabatahtlikkuse põhimõtete järgimise saab kõige paremini tagada juhul, kui nõusolek antakse otseselt andmetöötlejale, kuna siis on andmetöötlejal võimalus selgitada otseselt andmesubjektile avaldatavate isikuandmete mahtu ning avaldamisega seotud võimalike riske ja tagajärgi. Siiski ei saa AKI hinnangul välistada, et see protsess algab PPA poolt edastatud nõusolekust. Ka sel juhul on just isikuandmete väljastaja kohustuseks veenduda, et nõusolek vastab IKÜM-s sätestatud nõuetele. AKI ei saa andmete väljastajale ette öelda, kuidas ta peab veenduma selles, et nõusolek on reaalselt antud teadlikult ja vabatahtlikult, küll aga peab nõusolekule tuginemise korral isikuandmete väljastaja olema suuteline tõendada nõusoleku kehtivuse.

4. Juhul, kui mõne eelneva küsimuse puhul asuda seisukohale, et isikuandmete väljastamine PPA-le nõusoleku alusel on põhimõtteliselt võimalik, siis kas nõusoleku andmise eesmärgi hindamisel piisab sellest, kui nõusolekus on kirjas, et nõusolek antakse „eesmärgiga koguda kriminaalmenetluses tõendeid toimepandud kuriteo kohta“? Ehk et andmesubjekt küll väga täpselt piiritleb, et lubab PPA-l saada näiteks oma haiguslugu, aga andmetöötluse täpne eesmärk seevastu ei ole piiritletud – viidatakse vaid, et üldiselt kriminaalmenetluses tõendite kogumise tarbeks. Küsimus on ajendatud asjaolust, et vastutav töötleja peab andmete väljastamisel hindama, kas küsitud andmed on konkreetse eesmärgi täitmiseks vajalikud (minimaalsuse ja eesmärgipärasuse põhimõte).

Olete selgitustaotluses viidanud sellele, et vastutav töötleja peab andmete väljastamisel hindama, kas küsitud andmed on konkreetse eesmärgi täitmiseks vajalikud. Nõusoleku puhul on PPA ülesandeks selgitada patsiendile, millised andmed võiksid omada kriminaalmenetluses tõendusväärtust ning patsiendi ülesandeks on kaaluda terviseandmete avaldamisega seotud riskid ning endale selgeks teha, kas ta soovib need andmed esitada (vabatahtlikkuse põhimõte).

Nagu on AKI ülalpool selgitanud, peaks patsient nõusoleku andma otseselt tervishoiuteenuse osutajale, ehk patsient ise peab olema teadlik sellest, milleks on andmeid vaja. Nõusoleku alusel

avaldatavate andmete mahtu peaks määrama samuti patsient ise tulenevalt oma vajadusest. Tervishoiuteenuse osutaja ei ole kriminaalmenetluse osaline, seega puudub tal võimalus ja ka pädevus hinnata, millised andmed on kriminaalmenetluse aspektist vajalikud, seega puudub tal sisuliselt võimalus andmete väljastamisel hinnata, kas küsitud andmed on konkreetse eesmärgi täitmiseks vajalikud. Küll aga peab tervishoiuteenuse osutaja lähtuvalt minimaalsuse ja eesmärgipärasuse põhimõttest väljastama ainult need andmed, mis on nõusolekuga hõlmatud, seejuures veendudes selles, et patsient on teavitatud sellest, millised konkreetset andmed edastatakse (nt kui edastatakse haiguslugu, siis peaks patsiendile tutvustama haigusloos sisalduvaid andmeid, et ta suudaks hinnata konkreetsete andmete avaldamisega seotud riskid) ning mõistab terviseandmete PPA-le avaldamise tagajärgi.

Loodan, et selgitustest on abi.

Lugupidamisega

Irina Meldjuk
jurist
peadirektori volitusel